

Ρήγας Φεραίος (1757-1798)

Ο Ρήγας Φεραίος (ή Φερραίος κατά μια άλλη γραφή), ο επονομαζόμενος Βελεστινλής, θεωρείται εθνομάρτυρας και πρόδρομος της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Το πραγματικό του όνομα ήταν Αντώνιος Κυριαζής, ο ίδιος υπέγραφε ως Ρήγας Βελεστινλής ή Ρήγας ο Θεσσαλός και ουδέποτε Φεραίος, που πιθανόν να είναι δημιούργημα μεταγενέστερων λογίων. Γεννήθηκε στο Βελεστίνο, τις αρχαίες Φερές, το 1757, από εύπορη οικογένεια. Από την νεανική του ζωή τα μόνα γνωστά είναι ότι η μητέρα του ονομαζόταν Μαρία και φέρεται πως είχε μία αδελφή την Ασήμω. Ο Rouqeville αναφέρει πως είχε και ένα αδελφό, ο οποίος μάλιστα συμμετείχε στην επανάσταση του 1821, όμως η παράδοση δεν διέσωσε το όνομά του.

Τα νεανικά χρόνια του Ρήγα Φεραίου είναι βυθισμένα στην αχλύ του θρύλου και είναι δύσκολο να ανιχνευθούν τα πραγματικά γεγονότα. Τα πρώτα του γράμματα λέγεται ότι τα διδάχθηκε από ιερέα του Βελεστίνου και κατόπιν στη Ζαγορά. Καθώς διψούσε για μάθηση, ο πατέρας του τον έστειλε στα Αμπελάκια για περαιτέρω μόρφωση. Όταν επέστρεψε, έγινε δάσκαλος στην κοινότητα Κισσού Πηλίου. Στην ηλικία των είκοσι ετών σκότωσε στο Βελεστίνο έναν Τούρκο πρόκριτο, επειδή του είχε συμπεριφερθεί δεσποτικά, και κατέφυγε στο Λιτόχωρο του Ολύμπου, όπου κατατάχθηκε στο σώμα των αρματολού θείου του Σπύρου Ζήρα. Αργότερα βρίσκεται στο Άγιο Όρος, φιλοξενούμενος του ηγουμένου της μονής Βατοπεδίου, Κοσμά με τον οποίο και ανέπτυξε στενή φιλία.

Στο Άγιο Όρος έμεινε πολύ λίγο. Ταξίδεψε στην Κωνσταντινούπολη, μετά από πρόσκληση του Πρέσβη της Ρωσίας για σπουδές, στην οικία του οποίου γνώρισε τον Πρίγκιπα Αλέξανδρο Υψηλάντη. Στην Πόλη διεύρυνε τις σπουδές του στη Γαλλική και τη Γερμανική γλώσσα. Όταν ο Υψηλάντης έφυγε για το Ιάσιο,

προκειμένου να γίνει ηγεμόνας της Μολδαβίας, ο Ρήγας τον ακολούθησε. Διαφωνώντας με τον Υψηλάντη έγινε γραμματέας του ηγεμόνα της Βλαχίας Νικόλαου Μαυρογένη και ταξίδεψε για το Βουκουρέστι, όντας πλέον στην ηλικία των 30 χρόνων. Μετά τον Ρωσοτουρκικό πόλεμο και την ήττα της Τουρκίας ο Μαυρογένης αποκεφαλίστηκε ως υπαίτιος της ήττας και ο Ρήγας κατέφυγε στη Βιέννη, την οποία έκανε έδρα της επαναστατικής δράσης του.

Στη Βιέννη συνεργάτες του ήσαν κυρίως Έλληνες έμποροι ή σπουδαστές, αλλά οι σημαντικότεροι από αυτούς ήταν οι αδελφοί Πούλιου, από τη Σιάτιστα της Μακεδονίας, τυπογράφοι. Στο τυπογραφείο τους τύπωσε τον Θούριο και την Χάρτα, την επαναστατική του προκήρυξη σε χιλιάδες αντίτυπα, προκειμένου να μοιραστούν στους Έλληνες των υπόλοιπων φιλελεύθερων περιοχών των Βαλκανίων. Ο Ρήγας απέβλεπε στην απελευθέρωση και ενοποίηση όλων των Βαλκανικών λαών και φυσικά όλου του ελληνικού στοιχείου που ήταν διασκορπισμένο στην Ανατολή και τα ευρωπαϊκά κέντρα. Επηρεασμένος από τον ευρωπαϊκό Διαφωτισμό, πίστεψε βαθιά στην ανάγκη της επαφής των Ελλήνων με τις νέες ιδέες που σάρωναν την Ευρώπη και αυτό τον ώθησε στη συγγραφή ή μετάφραση βιβλίων σε δημώδη γλώσσα και τη σύνταξη της Χάρτας, ενός μνημειώδους για την εποχή του χάρτη, διαστάσεων 2,07 x 2,07 μ, που αποτελείτο από επί μέρους τμήματα.

Παράλληλα με τις εκδοτικές του δραστηριότητες, ο Ρήγας προετοιμάζε και την αναχώρησή του από την Αυστρία, κυρίως εξαιτίας του επαναστατικού κλίματος που είχε καλλιεργήσει η Γαλλική Επανάσταση και της διάθεσής του να ενισχύσει τις προσπάθειες του Ναπολέοντα. Ο Ρήγας ονειρευόταν τη δημιουργία ενός ομοσπονδιακού παμβαλκανικού κράτους που θα αντικαθιστούσε την οθωμανική αυτοκρατορία και στο οποίο οι Έλληνες θα είχαν κυρίαρχη θέση. Για την πραγματοποίηση αυτού του στόχου προσπάθησε να εξεγείρει όλους τους υπόδουλους στους Τούρκους λαούς της Βαλκανικής εναντίον του κοινού τυράννου.

Προσπάθησε να συναντήσει τον Μεγάλο Ναπολέοντα για να τον πείσει να βοηθήσει την εξέγερση των βαλκανικών λαών. Οι πληροφορίες για τη μυστική επαναστατική δράση του Ρήγα είναι ασαφείς και προέρχονται κυρίως από μαρτυρίες βιογράφων και πληροφορίες τις οποίες απέσπασε η ανάκριση των Αυστριακών αρχών μετά τη σύλληψη του Ρήγα και των συντρόφων του. Το συμπέρασμα ούτως ή άλλως είναι ότι δεν υπήρχε οργανωμένος επαναστατικός συνομωτικός πυρήνας αλλά διάσπαρτες επαφές με ομοεθνείς, τους οποίους διηγείται ο επαναστατικός ενθουσιασμός του Ρήγα.

Η τελευταία φάση προετοιμασίας του συνδέεται με δύο επαναστατικές προκηρύξεις, το Επαναστατικό Μανιφέστο και την Προκήρυξη, που τυπώθηκε σε μεγάλο αριθμό αντιτύπων. Οι δύο προκηρύξεις στάλθηκαν στον Αντώνη Νιώτη στην Τεργέστη, για να τα παραλάβει ο Ρήγας και να τα προωθήσει στην Ελλάδα. Η επιστολή, όμως, με την οποία ενημέρωνε ο Ρήγας για την αποστολή των εντύπων του, έπεσε στα χέρια του Δημητρίου Οικονόμου, εμπορικού συνεργάτη του Αντώνιου Κορωνιού, προς τον οποίο απευθυνόταν η επιστολή. Ο Οικονόμου κατέδωσε και τους δύο στην αυστριακή αστυνομία.

Ο Ρήγας συνελήφθη στην Τεργέστη την 1η Δεκεμβρίου του 1797. Κατόπιν οδηγήθηκε στη Βιέννη, όπου ανακρίθηκε μαζί με τους υπόλοιπους συντρόφους του.

Κατάληξη των ανακρίσεων, σε συνδυασμό με τις συνεννοήσεις με τον Σουλτάνο, ήταν να εκτοπισθούν από τους συλληφθέντες οι Αυστριακοί και άλλων εθνότητων υπήκοοι, εκτός από τους Οθωμανούς, που απελάθηκαν. Ο Ρήγας και οι επτά σύντροφοί του που ανήκαν στην ίδια κατηγορία, ο Ευστράτιος Αργέντης, ο Δημήτριος Νικολίδης, ο Αντώνιος Κορωνιός, ο Ιωάννης Καρατζάς, ο Θεοχάρης Γεωργίου Τουρούντζιας, ο Ιωάννης Εμμανουήλ και ο Παναγιώτης Εμμανουήλ, με συνοδεία των αυστριακών αρχών παραδόθηκαν στις 10 Μαΐου 1798 στους Τούρκους του Βελιγραδίου και φυλακίστηκαν στον πύργο Neboisa, παραποτάμιο φρούριο του Βελιγραδίου.

Εκεί, ύστερα από συνεχή βασανιστήρια κι επί 40 ημέρες, αφού έζησαν τη θηριωδία των Τούρκων, στις 24 Ιουνίου του 1798, στραγγαλίστηκαν και τα σώματά τους ρίχτηκαν στον Δούναβη.

Θούριος

ήτοι ορμητικός πατριωτικός ύμνος πρώτος, εις τον ήχον

ΜΙΑ ΠΡΟΣΤΑΓΗ ΜΕΓΑΛΗ

Ως τότε παλικάρια, να ζούμε στα στενά,
μονάχοι σα λιοντάρια, σταις ράχαις στα βουνά;
Σπηλιάις να κατοικούμε, να βλέπωμε κλαδιά,
να φεύγωμ' απ' τον κόσμο, για τη πικρή σκλαβιά;
Να χάνωμεν αδέρφια, πατρίδα και γονείς,
τους φίλους, τα παιδιά μας κι όλους τους συγγενείς;
Καλλιώναι μίας ώρας ελεύθερη ζωή,
παρά σαράντα χρόνοι, σκλαβιά και φυλακή.

Τί σ' ωφελεί αν ζήσεις και να 'σαι στη σκλαβιά;
στοχάσου πως σε ψαίνουν, καθ' ώραν στην φωτιά.
Βεζύρης, δραγουμάνος, αφέντης κι αν σταθής
ο τύραννος αδίκως σε κάμνει να χαθής.
Δουλεύεις όλ' ημέρα, σε ό,τι κι αν σε πη,
κι αυτός πασχίζει πάλιν, το αίμα σου να πιη.
Ο Σούτζος, κι ο Μουρούζης, Πετράκης, Σκαναβής
Γκίκας και Μαυρογένης, καθρέπτης, ειν' να ιδής.

Ανδρείοι καπετάνοι, παπάδες, λαϊκοί,
σκοτώθηκαν κι' αγάδες, με άδικον σπαθί.
Κι αμέτρητ' άλλοι τόσοι και Τούρκοι και Ρωμιοί,
ζωήν και πλούτον χάνουν, χωρίς καμμιά 'φορμή.
Ελάτε μ' έναν ζήλον, σε τούτον τον καιρόν,
να κάμωμεν τον όρκον, επάνω στον σταυρόν.

Συμβούλους προκομμένους, με πατριωτισμόν
να βάλωμεν εις όλα, να δίδουν ορισμόν.
Οι νόμοι ναν' ο πρώτος, και μόνος οδηγός,
και της πατρίδος ένας, να γένη αρχηγός.
Γιατί κι η αναρχία, ομοιάζει την σκλαβιά,
να ζούμε σαν θηρία, είν' πλιο σκληρή φωτιά.
Και τότε με τα χέρια, ψηλά στον ουρανόν
ας πούμ' απ' την καρδιά μας, ετούτα στον Θεόν.

*(Εδώ, σηκώνονται οι πατριώται ορθοί,
και υψώνοντες τας χείρας προς τον ουρανόν,*

κάμνουν τον όρκον).

Όρκος κατά τυραννίας και αναρχίας

Ω βασιλεύ του κόσμου, ορκίζομαι σε σε,
στην γνώμην των τυράννων, να μην έλθω ποτέ.
Μήτε να τους δουλεύσω, μήτε να πλανηθώ,
εις τα ταξίματά τους, για να παραδοθώ.

Εν όσω ζω στον κόσμον, ο μόνος μου σκοπός,
για να τους αφανίσω, θε νάναι σταθερός.
Πιστός εις την πατρίδα, συντρίβω τον ζυγόν,
αχώριστος για ναμαι, υπό τον στρατηγόν.

Κι αν παραβώ τον όρκον, ν' αστράψ' ο ουρανός,
και να με κατακάψη, να γένω σαν καπνός.

Το τέλος του όρκου

Σ' ανατολή και δύση, και νότον και βοριά,
για την πατρίδα όλοι, να 'χωμεν μια καρδιά.
Στην πίστιν του καθ' ένας, ελεύθερος να ζη,
στην δόξαν του πολέμου, να τρέξωμεν μαζί.

Βουλγάροι κι Αρβανήτες, Αρμένιοι και Ρωμιοί,
Αράπηδες και άσπροι, με μια κοινήν ορμή,
Για την ελευθερίαν, να ζώσωμεν σπαθί,
πως είμαστ' αντρωμένοι, παντού να ξακουσθή.

Όσα απ' την τυραννίαν, πήγαν στην ξενητιά
στον τόπον του καθ' ένας, ας έλθη τώρα πιά.
Και όσοι του πολέμου, την τέχνην αγροικούν
Εδώ ας τρέξουν όλοι, τυρράνους να νικούν.

Η Ρούμελη τους κράζει, μ' αγκάλες ανοιχτές,
τους δίδει βió και τόπον, αξίες και τιμές.
Ως ποτ' οφφικιάλος, σε ξένους Βασιλείς;
έλα να γένης στύλος, δικής σου της φυλής.

Κάλλιο για την πατρίδα, κανέναν να χαθή
ή να κρεμάση φούντα, για ξένον στο σπαθί.

Και όσοι προσκυνήσουν, δεν είναι πιά εχθροί,
αδέλφια μας θα γένουν, ας είναι κι εθνικοί.

Μα όσοι θα τολμήσουν, αντίκρυ να σταθούν,
εκείνοι και δικοί μας, αν είναι, ας χαθούν.
Σουλιώτες και Μανιάτες, λιοντάρια ξακουστά
ως πότε σταις σπηλιές σας, κοιμάστε σφαλιστά;

Μαυροβουνιού καπλάνια, Ολύμπου σταυραητοί,
κι Αγράφων τα ξεφτέρια, γεννήστε μια ψυχή.
Ανδρείοι Μακεδόνες, ορμήσετε για μια,
και αίμα των τυράννων, ρουφήξτε σα θεριά.

Του Σάββα και Δουνάβου, αδέλφια Χριστιανοί,
με τα άρματα στο χέρι, καθ' ένας ας φανή,
Το αίμα σας ας βράση, με δίκαιον θυμόν,
μικροί μεγάλοι ομώστε, τυρράννου τον χαμόν.

Λεβέντες αντρωμένοι, Μαυροθαλασσινοί,
ο βάρβαρος ως πότε, θε να σας τυραννή.
Μην καρτερήτε πλέον, ανίκητοι Λαζοί,
χωθήτε στο μπογάζι, μ' εμάς και σεις μαζί.

Δελφίνια της θαλάσσης, αζδέρια των νησιών,
σαν αστραπή χυθήτε, χτυπάτε τον εχθρόν.
Της Κρήτης και της Νύδρας, θαλασσινά πουλιά,
καιρός ειν' της πατρίδος, ν' ακούστε την λαλιά.

Κι οσ' είστε στην αρμάδα, σαν άξια παιδιά,
οι νόμοι σας προστάζουν, να βάλετε φωτιά.
Με εμάς κι εσείς Μαλτέζοι, γεννήτε ένα κορμί,
κατά της τυραννίας, ριχθήτε με ορμή.

Σας κράζει η Ελλάδα, σας θέλει, σας πονεί,
ζητά την συνδρομήν σας, με μητρική φωνή.
Τι σκέκεις Παζβαντζιόγλου, τόσον εκστατικός;
τινάξου στο Μπαλκάνι, φώλιασε σαν αητός.

Τους μπούφους και κοράκους, καθόλου μη ψηφάς,

με τον ραγιά ενώσου, αν θέλεις να νικάς.
Συλήστρα και Μπραίλα, Σμαήλι και Κιλί,
Μπενδέρι και Χωτήνι, εσένα προσκαλεί.

Στρατεύματα σου στείλε, κι εκείνα προσκυνούν
γιατί στην τυρραννίαν, να ζήσουν δεν μπορούν.
Γκιουρντζή πιά μη κοιμάσαι, σηκώσου με ορμήν,
τον Προύσια να μοιάσης, έχεις την αφορμήν.

Και συ που στο Χαλέπι, ελεύθερα φρονείς
πασιά καιρόν μη χάνεις, στον κάμπον να φανής.
Με τα στρατεύματά σου, ευθύς να συκωθής,
στης Πόλης τα φερμάνια, ποτέ να μη δοθής.

Του Μισιριού ασλάνια, για πρώτη σας δουλειά,
δικόν σας ένα μπέη, κάμετε βασιλιά.
Χαράτζι της Αιγύπτου, στην Πόλη ας μη φανή,
για να φοφήσει ο λύκος, όπου σας τυραννεί.

Με μια καρδιά όλοι, μια γνώμη, μια ψυχή,
χτυπάτε του τυράννου, την ρίζα να χαθή.
Να ανάψουμε μια φλόγα, σε όλην την Τουρκιά,
να τρέξει από την Μπόσνα, και ως την Αραπιά.

Ψηλά στα μπαϊράκια, σηκώστε τον σταυρόν,
και σαν αστροπελέκια, χτυπατε τον εχθρόν.
Ποτέ μη στοχασθήτε, πως είναι δυνατός,
καρδιοκτυπά και τρέμει, σαν τον λαγόν κι αυτός.

Τριακόσιοι Γκιρτζιαλήδες, τον έκαμαν να ιδή,
πως δεν μπορεί με τόπια, μπροστά τους να εβγεί.
Λοιπόν γιατί αργήτε, τι στέκεσθε νεκροί;
Ξυπνήστε μην είστε ενάντιοι κι εχθροί.

Πως οι προπάτορές μας, ορμούσαν σα θεριά,
για την ελευθερία, πηδούσαν στη φωτιά.
Έτσι κι ημείς, αδέλφια, ν' αρπάξουμε για μια
τα άρματα, και να βγούμεν απ' την πικρή σκλαβιά.

Να σφάξουμε τους λύκους, που στον ζυγόν βαστούν,
και Χριστιανούς και Τούρκους, σκληρά τους τυραννούν.
Στεργιάς και του πελάγου, να λάμψη ο σταυρός,
και στην δικαιοσύνην, να σκύψη ο εχθρός.

Ο κόσμος να γλυτώση, απ' αυτήν την πληγή,
κι ελεύθεροι να ζώμεν, αδέλφια εις την γη.

Πηγές

peri-grafis.com | el.wikipedia.org